

Advent: een tijd van verwachten

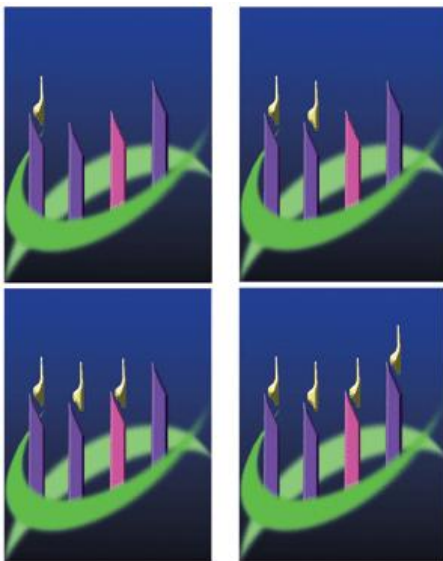
LEEN DEN BESTEN

Tijd van voorbereiding

De adventstijd is een tijd van voorbereiding op het kerstfeest, het feest waarop teruggedacht wordt aan de geboorte van Jezus, die beleden wordt als de Christus (de messias, de gezalfde). In de adventstijd stond vanouds ook de verwachting van de glorierijke terugkomst van Christus en de komst van het messiaanse rijk centraal.

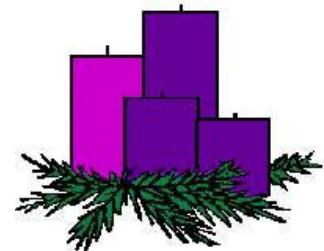
Het woord advent komt uit het Latijn, van *adventus*. Het betekent: komst, aankomst. Het duidt op de komst van het licht op aarde.

Vier weken voor kerst

De adventstijd van de westerse kerken begint op de zondag die valt tussen 27 november en 3 december en eindigt op 24 december. Ze telt altijd vier zondagen. Het aantal werkdagen kan variëren van 22 tot 27. Bij oosters-orthodoxe kerken begint de adventstijd een week eerder en telt 40 dagen. Het liturgisch jaar (kerkelijk jaar) begint op de eerste zondag van advent.

De adventszondagen hebben elk een eigen naam. De eerste zondag: Levavi; de tweede: Populus Sion; de derde: Gaudete; en de vierde: Rorate. Op de vier zondagen wordt in veel kerken elke zondag een

kaars aangestoken. Daarmee wordt gesymboliseerd dat het feest van het licht, kerstfeest, steeds dichterbij genaderd wordt.

Oorsprong

De Germanen zagen de periode die nu adventstijd heet als een tijd waarin een nieuw begin mogelijk is. Al het oude ruimden ze op en de vuren doofden ze. Maar ook legden ze nieuwe vuren aan. Het was een tijd van hoopvolle verwachting, een tijd van stilte na de stormen van de herfst.

Dat deze tijd door de Germanen als een bijzondere tijd beleefd werd, is niet zo verwonderlijk. Ze waren op weg naar de langste nacht. Het licht werd steeds schaarser. In het meest noordelijke deel van Europa was het nu zelfs voortdurend nacht. De zon was er helemaal niet meer te zien. In donkere tijden word je als mens teruggeworpen op jezelf. Wanneer je niet meer wordt afgeleid door wat er zich buiten je afspeelt, moet je je wel met de binnenkant gaan bezighouden. Wanneer je door duisternis en stilte respectievelijk niets meer kunt zien en horen, rest je niet veel meer dan voelen. Door dit alles onder ogen te zien, door er innerlijk licht op te laten schijnen, kan daar zich wat gaan ontwikkelen.

Het vieren van advent komt nergens in de Bijbel voor. Toch is het al een heel oude christelijke traditie. Waarschijnlijk ontstond het gebruik in de Oosterse kerk in de tweede

helft van de vierde eeuw. In die tijd discussieerden theologen heftig met elkaar over de vraag wie Jezus was: was hij een mens van vlees en bloed, of was hij God of was hij allebei tegelijk? Degenen die eraan vasthielden dat Jezus tegelijk echt mens en echt God was, benadrukten dat God in hem mens geworden was. De geboorte van Jezus zagen ze als de komst van God naar de aarde: God werd in Jezus mens. Het thema van de 'menswording van God' kwam centraal te staan.

De traditie van advent verspreidde zich snel westwaarts. In Gallië, het huidige Frankrijk, en in Spanje werd er verder vorm aan gegeven. De adventstijd werd een vastenperiode van zes weken. Die begon op 11 november, de feestdag van Sint Maarten, een bisschop die bekend stond om zijn liefdadigheid aan de armen en die door de kerk heilig was verklaard.

Het feest van Sint Maarten

In 316 leefde er in Hongarije een man, genaamd Maarten of Martinus. Hij was een ridder in dienst van de koning. Toen hij met een groep soldaten naar Frankrijk reisde, regende het en het ging vriezen. De mannen waren te paard en wilden zo snel mogelijk naar de volgende stad gaan. Daar wilden zij aankomen voordat de poorten werden gesloten. Alle mannen behalve Maarten zetten er flink de vaart in. Maarten reed rustig verder, hij spaarde zijn paard. Het weer werd steeds slechter en Maarten kwam in een sneeuwstorm terecht. Toen Maarten eindelijk bij de stadspoort aankwam, trof hij er een man aan die in lompen was gekleed. Deze man had het erg koud en zou de nacht zo niet overleven. Maarten zag dat en scheurde zijn eigen warme jas in tweeën. Een helft gaf hij aan de man, de andere helft hield hij zelf. Maarten's vrienden zaten al lang in de herberg en schaamden zich een beetje, omdat zij doorgereden waren. Zeker toen zij ontdekten dat Maarten zijn halve jas had weggegeven. In die nacht had Maarten een droom. Hij zag Christus met zijn halve jas aan. Dit maakte zoveel indruk, dat Maarten het leger vaarwel zei en zich geheel wijdde aan de kerk. Hij werd duiveluitdrijver en later zelfs bisschop van Tours (Frankrijk). Op 11 november 397 overleed hij. Tours werd een soort bedevaartoord. Maarten werd al snel heilig verklaard, er werden kerken naar hem genoemd en op zijn sterfdag werd het Sint-Maartensfeest in leven geroepen.

Sint Maarten wordt gevierd op 11 november. Het is een feest van goedheid en nederigheid. Kinderen gaan op deze dag met lampionnen langs de deuren en vragen om snoep of fruit. Sint Maarten wordt niet in heel Nederland gevierd. Vooral in de uiterst zuidelijke en noordelijke provincies, Drenthe, Overijssel en in plaatsen met een Maartenskerk of Martinuskerk is het feest een traditie. In de kerk werd vroeger op 11 november dikwijls Lucas 11:33 voorgelezen: Niemand steekt een lamp aan en zet die in de kelder of onder de korenmaat, maar op de standaard, opdat wie binnentreden het licht zien. Mogelijk heeft deze voorlezing de bevolking werd aangespoord tot een lichtjesfeest.

De periode van het vasten met advent liep parallel aan het vasten voor Pasen: net als met Pasen begon het vasten met een soort carnavalsdag (Sint Maarten), duurde het veertig dagen en liep het uit op een belangrijk christelijk feest. Tijdens de vastenperiode werd van gelovigen gevraagd naar de kerk te gaan, goede werken te verrichten en sober te leven. In kerkdiensten wijdde men aandacht aan wat Lucas vertelde over wat aan de geboorte van Jezus voorafging: de aankondiging aan Zacharias en Elisabeth van hun zoon Johannes, de aankondiging aan Maria van de geboorte

van Jezus, de ontmoeting van Maria en Elisabeth en de geboorte van Johannes.

Tegen het einde van de zesde eeuw was de adventstijd in Rome bekend. Deze duurde toen nog zes weken. Paus Gregorius de Grote (590-604) bracht ze terug tot vier weken. Ook stelde hij naast de menswording van God de verwachting van de glorierijke terugkomst van Christus in de eindtijd centraal. Sinds de elfde eeuw overheerste de Romeinse gewoonte.

In kerken die waren ontstaan ten gevolge van de reformatiebeweging in de zestiende eeuw (protestantse kerken) wilde men in het begin niets van een speciale adventstijd weten en evenmin van het kerstfeest. De synode van Dordrecht sprak in 1574 nog haar afkeuring uit over beide 'roomse' feesten. Op de verwerping van het kerstfeest kwam ze in 1578 terug. Pas in de negentiende eeuw voerden de protestantse kerken de adventstijd in.

Momenteel kennen vrijwel alle kerken de adventstijd. Deze tijd is geen periode van vasten meer en dikwijls ook niet meer een tijd van inkeer, maar staat in het teken van voorbereiding op het kerstfeest.

Er zijn enkele symbolen en gebruiken met advent die steeds terugkeren: adventskrans, adventsster, adventskalender, adventshuisje

Adventskrans

Een adventskrans lijkt op een rad. Die gelijkenis is niet toevallig. De advieskrans vindt wellicht zijn oorsprong in een oud Germaans gebruik. De Germanen geloofden dat de zon een aantal dagen stilstond voor het licht na een periode van duisternis en verwijdering als het ware rechtsomkeert maakte. Tijdens deze zogenoemde winterzonnwende lieten ze zelf ook alle werk liggen. Wagen- of spinnewiel werden aan de muur gehangen. Ze vierden een feest: het midwinsterse lichtfeest (Yule of Joelfeest). Dit ging gepaard met het maken van veel licht in al haar gedaanten: lampen, kaarsen, vuur.

Omstreeks 1930 zien we voor het eerst dat op de eerste zondag van advent in kerken en in huizen een adventskrans werd opgehangen aan vier linten. Meestal waren de linten paars, de kleur van boete en inkeer.

Momenteel wordt in kerken en bij gelovigen thuis een adventskrans van dennengroen op een tafel gelegd. Er staan vier kaarsen op: voor elke zondag een. Gedurende de adventstijd wordt iedere week een kaars meer aangestoken. De kleur van de kaarsen is meestal paars. Alleen de kleur van de kaars voor de derde zondag is roze, om het feestelijke karakter van deze zondag weer te geven.

Een krans was van oorsprong een middel om mensen mee te onderscheiden of te kronen. Veel gelovigen moeten daaraan denken als ze een adventskrans ophangen of neerleggen: ze willen verwijzen naar het komende koningschap van Jezus. Met het dennengroen

verwijzen ze naar de kerstboom en dus naar kerstfeest. De cirkel geeft voor hen Gods eeuwige liefde weer.

Adventsster

In veel huizen en kerken wordt in de adventstijd een papieren ster met een lampje erin opgehangen. De ster verwijst naar Christus, het licht voor de wereld. Duisternis staat in de christelijke traditie voor dood, licht staat voor nieuw leven. In de weken voor kerst, als de natuur haar meest doodse, donkere kant presenteert, zien het licht voor de wereld dichterbij komen. Het besef groeit dat niet de dood, maar het leven zal overwinnen.

Adventshuisje

Adventshuisje, omstreeks 1950), Museum Catharijneconvent te Utrecht

Om voor kinderen de adventstijd in kleine brokjes op te delen is in de tweede helft van de negentiende eeuw in Duitsland de adventshuisje ontstaan. Sommige van die huisjes hebben vier gesloten luikjes waarachter iets verstopt zit. Elke adventzondag gaat er één open. Daarbij wordt dan een toepasselijk verhaal verteld. Andere huisjes hebben voor elke dag een luikje om te openen. Op de avond van 24 december wordt het laatste luikje opengemaakt. Traditioneel zit hierachter een plaatje van Maria en Jozef met het kindje Jezus in de voerbak. Bij het openen van het laatste luikje wordt het verhaal van de geboorte verteld.

Adventskalender

Een adventshuisje is vaak ook een adventskalender. Een kalender voor de periode van advent kan voor iedere dag een Bijbeltekst bevatten of een overweging die aanspoort om stil te staan bij de komst van Christus. Voor kinderen zijn er traditiegetrouw adventskalenders met kleine gedichtjes, plaatjes en soms ook lekkernijen.

© Leen den Besten,
Zevenaar, 27 november 2008

